

TISH KASALLIKLARI: TURLARI, SABABLARI, OLDINI OLISH VA DAVOLASH

Alfraganus Universiteti Tibbiyot fakulteti

Stomatologiya yo'nalishi 1-kurs talabasi

Salohiddinova E'zoza

Tish kasalliklari (og'iz bo'shlig'i kasalliklari) — tishlar, milk va to'qimalarning shikastlanishi bilan bog'liq bo'lgan kasalliklar majmuasidir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, og'iz bo'shlig'i kasalliklari dunyo bo'ylab eng keng tarqalgan kasalliklar qatoriga kiradi va milliardlab odamlarning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu kasalliklar og'riq, noqulaylik, ovqatlanish va gapirishda qiyinchilik, estetik muammolar hamda tishlarning yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Eng muhimi, tish kasalliklarining aksariyati o'z vaqtida profilaktika va to'g'ri parvarish orqali oldini olish mumkin.

Tish kasalliklarining eng keng tarqalgan turi — **tish kariesi** hisoblanadi. Karies tish emalining yemirilishi natijasida yuzaga keladi. Bu jarayon og'iz bo'shlig'idagi bakteriyalar ta'sirida sodir bo'ladi. Bakteriyalar ovqat tarkibidagi shakarlarni parchalaydi va kislota hosil qiladi. Ushbu kislota tish emalini asta-sekin yemirib, tishda teshik paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Kariesning asosiy sabablari qatoriga og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik, shakarli mahsulotlarni ko'p iste'mol qilish, fluorid yetishmovchiligi va stomatolog ko'rigiga muntazam bormaslik kiradi. Agar karies o'z vaqtida davolanmasa, tish ichki to'qimalarining yallig'lanishi, kuchli og'riq, infeksiya va hatto tish yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Tish kasalliklarining yana bir muhim guruhi — **milk va periodont to'qimalari kasalliklaridir**. Ularning eng yengil shakli **gingivit** bo'lib, milkning qizarishi, shishishi va qonashi bilan namoyon bo'ladi. Gingivit davolanmasa, u og'irroq bosqich — periodontitga o'tadi. **Periodontit**da tishlarni ushlab turuvchi suyak va to'qimalar yemiriladi, natijada tishlar bo'shashadi va tushib ketishi mumkin. Rasmiy tibbiy manbalarga ko'ra, periodont kasalliklari nafaqat og'iz

bo'shlig'iga, balki umumiy sog'liqqa ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, qandli diabet, yurak-qon tomir kasalliklari bilan periodont kasalliklari o'rtasida bog'liqlik mavjud. Milk kasalliklarining asosiy sabablari — tishlarda to'plangan plak, chekish, stress, noto'g'ri ovqatlanish va ayrim surunkali kasalliklardir.

Og'iz bo'shlig'ida uchraydigan jiddiy kasalliklardan biri — **og'iz bo'shlig'i saratonidir**. Bu kasallik lablar, til, milk, og'iz tubi yoki tomoq sohasida rivojlanishi mumkin. Og'iz saratonining dastlabki belgilari orasida bitmaydigan yara, shish, og'riq, qonash, yutishda yoki gapirishda qiyinchilik kuzatiladi. Rasmiy sog'liqni saqlash tashkilotlari ma'lumotlariga ko'ra, tamaki mahsulotlari va spirtli ichimliklarni iste'mol qilish og'iz saratoni rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi. Kasallikni erta aniqlash davolash samaradorligini oshiradi.

Bundan tashqari, tish kasalliklari qatoriga tish jarohatlari, tug'ma tish nuqsonlari, tish sezuvchanligining oshishi va kam uchraydigan, ammo xavfli infeksiyon kasalliklar ham kiradi. Ayrim rivojlanayotgan hududlarda og'iz bo'shlig'ining og'ir infeksiyon kasalliklari uchrashi mumkin, ular vaqtida davolanmasa jiddiy asoratlarga olib keladi.

Tish kasalliklarining asosiy alomatlariga tish og'rig'i, issiq yoki sovuq ovqatlarga sezuvchanlik, milk qonashi, og'izdan yoqimsiz hid kelishi, tish rangining o'zgarishi va tishlarning bo'shashishi kiradi. Ushbu belgilar paydo bo'lganda darhol stomatologga murojaat qilish tavsiya etiladi.

Sog'liqni saqlash tashkilotlari tish kasalliklarining oldini olish uchun bir qator muhim tavsiyalar beradi. Eng avvalo, tishlarni kuniga kamida ikki marta fluoridli tish pastasi bilan tozalash zarur. Tishlar orasini maxsus ip yordamida tozalash plak to'planishining oldini oladi. Shakarli ovqat va ichimliklarni cheklash, sog'lom va muvozanatli ovqatlanish ham muhim ahamiyatga ega. Har olti oyda bir marta stomatolog ko'rigidan o'tish tish kasalliklarini erta bosqichda aniqlash va davolash imkonini beradi. Shuningdek, chekishdan voz kechish va sog'lom turmush tarziga rioya qilish milk va tish kasalliklari xavfini kamaytiradi.

Tish kasalliklarini davolash kasallik turiga va bosqichiga bog'liq. Karies holatida plombirovka, ildiz kanallarini davolash yoki zarurat bo'lsa tishni olib

tashlash amalga oshiriladi. Milk kasalliklarida professional tozalash, yallig'lanishga qarshi davolash va ba'zi hollarda jarrohlik usullari qo'llanadi. Og'iz bo'shlig'i saratoni esa maxsus onkologik davolashni talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda, tish kasalliklari juda keng tarqalgan bo'lsa-da, ularning aksariyatini oldini olish mumkin. To'g'ri og'iz gigiyenasi, sog'lom ovqatlanish va muntazam stomatologik nazorat sog'lom tishlar va umumiy salomatlikni saqlashda muhim o'rin tutadi. Tish sog'lig'i insonning umumiy sog'lig'ining ajralmas qismi bo'lib, unga beparvo qarash jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.